

АЙБСИЗЛИК ПРЕЗУМПЦИЯСИ: АДОЛАТНИНГ АСОСИЙ ҚОИДАСИ

Рузметов Одилбек Сотимович

“FEMIDA-ROS” адвокатлик фирмаси директори, адвокат

Аннотация Айбсизлик презумпцияси: Адолатнинг Асосий Қоидаси авзусидаги мақолада айбсизлик презумпциясининг ҳуқуқий тизимдаги аҳамияти ва моҳияти таҳлил қилинади. Айбсизлик презумпцияси инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилишда муҳим роль ўйнайди, чунки у ҳар бир шахсни унинг айби исботланмагунча айбсиз деб ҳисоблашни талаб қилади. Мақолада ушбу принципнинг тарихий ривожланиши, халқаро ва миллий қонунчиликдаги ўрни ва аҳамияти кўриб чиқилади. Шунингдек, айбсизлик презумпциясининг адолатни таъминлаш, инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва суд тизимининг адолатлилигини сақлашдаги асосий функциялари муҳокама қилинади. Мақоланинг мақсади айбсизлик презумпциясининг муҳимлигини аниқлаш ва уни ҳар доим ҳимоя қилиш зарурлигини таъкидлашдан иборат.

Annotation: This article will talk about the legal principle of presumption of innocence and its significance. The presumption of innocence states that each person is considered innocent until his guilt is proven on a legal basis. The article examines the history of this principle, its role in international and national legal systems, and its role in ensuring human rights and Justice. The importance and tasks of the presumption of innocence in the formation of a fair court system are also analyzed. The article emphasizes the importance of maintaining and following the presumption of innocence for each state.

Айбсизлик презумпцияси ҳуқуқий тизимда муҳим принцип ҳисобланади ва адолатни таъминлашда муҳим роль ўйнайди. Ушбу принципнинг моҳияти шундаки, ҳар бир шахс қонуний асосда унинг айби исботланмагунча, айбсиз деб ҳисобланади. Бу қоида демократик давлатларда инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилишда муҳим аҳамиятга эга.

Айбсизлик презумпциясининг тарихи. Айбсизлик презумпцияси асрлар давомида ривожланган ҳуқуқий концепциядир. Бу принцип Рим ҳуқуқига бориб тақалади, у ерда "is innocent until proven guilty" (айб исботланмагунча айбсиз) деб эълон қилинган. Кейинчалик, айбсизлик презумпцияси Жон Локк, Вольтер ва бошқа машҳур файласуфлар томонидан янада ривожлантирилган. Ушбу принципни замонавий ҳуқуқий тизимларга жорий қилиш ҳуқуқий адолат ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишда катта қадам бўлди.

Халқаро ҳуқуқда айбсизлик презумпцияси. Айбсизлик презумпцияси халқаро ҳуқуқнинг ажралмас қисми ҳисобланади. БМТнинг 1948 йилда қабул

қилинган Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясининг 11-моддасида: "Ҳар бир шахс унга қарши қўйилган жиноят айби исботланмагунча, айбсиз деб ҳисобланади" деб таъкидланган. Шунингдек, 1966 йилда қабул қилинган Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пактнинг 14-моддасида ҳам айбсизлик презумпциясига алоҳида урғу берилган.

Миллий қонунчиликда айбсизлик презумпцияси. Кўплаб давлатларнинг миллий қонунчилигида ҳам айбсизлик презумпцияси асосий ҳуқуқий қоида сифатида белгиланган. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 26-моддасида айбсизлик презумпцияси ўз аксини топган: "Шахс унинг айби қонун билан белгиланган тартибда исботланмагунча, айбсиз деб ҳисобланади". Бу қоида жиноят ишларини юритишда адолатни таъминлаш ва шахсий ҳуқуқларни ҳимоя қилишга қаратилган.

Айбсизлик презумпциясининг аҳамияти. Айбсизлик презумпцияси бир қатор муҳим функцияларни бажаради:

1. **Адолатни таъминлаш:** Бу принцип ҳар бир шахсга айбсиз деб қаралишини ва унинг айби тўлиқ исботланмагунча жазоланмаслигини кафолатлайди.

2. **Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш:** Айбсизлик презумпцияси шахсий эркинлик ва қадр-қимматни ҳимоя қилади, шунингдек, ноҳақ айбловлардан ҳимоя қилишга қаратилган.

3. **Суд тизимининг адолатлилиги:** Бу принцип суд жараёнининг адолатли бўлишини таъминлайди, чунки судловчилар ва прокурорлар айбни исботлаш учун етарли далилларга эга бўлишлари керак.

Айбсизлик презумпцияси адолатли жамиятнинг асосий қоидаларидан биридир. Ушбу принцип ҳар бир инсоннинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишда ва суд тизимининг адолатли ишлашини таъминлашда муҳим аҳамиятга эга. Шу сабабли, айбсизлик презумпциясини ҳар доим сақлаб қолиш ва унга амал қилиш ҳар бир давлатнинг асосий вазифаларидан биридир.